

### *Κριτικά σημειώματα*

**Μάχης ΗΛΙΟΠΟΥΛΟΥ - ΠΑΛΛΗΚΑΡΩΝΑ: Φιλοσοφικός Λόγος: ΠΛΑΤΩΝΟΣ: ΠΟΛΙΤΕΙΑ, Εκδόσεις ΚΑΜΠΑΝΑ. Αθήναι, 2000, σελ. 439.**

Αν ένας αρχαίος συγγραφέας ακόμη και ο πλέον σπουδαίος, δεν επιλεγεί να γίνει αντικείμενο διδασκαλίας στο χώρο της Μέσης Εκπαίδευσης, μένει, κατά κανόνα, στον τόπο μας άγνωστος στους πολλούς. Τι λένε, αλήθεια, στους αποφοίτους των Γυμνασίων και των Λυκείων μας τα ονόματα του Ησιόδου ή του Στησίχορου, του Επίχαρμου ή του Μένανδρου, του Διόδωρου ή του Πολύβιου, του Πλάτωνα ή του Αριστοτέλη; Άγνωστος λοιπόν στους Νεοέλληνες, ένας από τους πιο μεγάλους σοφούς της Αρχαιότητας, ο Πλάτωνας - μόνο που η περίπτωση του παρουσιάζει μίαν ιδιοτυπία: ο μεγάλος αυτός φιλόσοφος επιλέχθηκε δύο φορές από την εκπαίδευσή μας ως «διδασκτέα ύλη». Τα κείμενα του Πλάτωνα διδάχθηκαν παλαιότερα στη Β' Λυκείου και διδάσκονται σήμερα περισσότερα επιλεγμένα αποσπάσματα από τον «Πρωταγόρα» και για πρώτη φορά από την Πολιτεία.

Έτσι, οι Μαθητές για πρώτη φορά διαπιστώνουν με την διδασκαλία της «Πολιτείας», ότι ο αρχαίος Έλληνας ζει σ' ένα πλαίσιο συνεχούς άσκησης του σώματος, του πνεύματος και της ψυχής και ότι αυτό καθορίζει και τα ιδεώδη της Παιδείας του.

Ο σκοπός και ο στόχος της αναλυτικής παρουσίασης των κειμένων της Πολιτείας του Πλάτωνα από την κ. Μάχη ΗΛΙΟΠΟΥΛΟΥ είναι διπλός: Να κατανοήσουν οι Μαθητές, ότι ο άνθρωπος αναπτύσσεται στο κοινωνικό πλαίσιο της πόλης-κράτους και μέσα απ' αυτή την πόλη αναδεικνύεται ο άνθρωπος ως κυρίαρχο μέσο για τη γνώση του κόσμου και τη ρύθμιση των διανθρωπίνων σχέσεων, και δεύτερον, με βάση τις τοποθετήσεις του κορυφαίου φιλοσόφου στα θέματα του δικαίου, του αδίκου, του ηθικού, του ανήθικου, της παιδείας, της άγνοιας, της βούλησης, του καθήκοντος και του χρέους, να κατανοήσουν, ότι ο άνθρωπος ρυθμίζει την τύχη του και όχι η τύχη τον άνθρωπο.

Το βιβλίο χωρίζεται, σε τέσσερα κύρια μέρη-θεματικά «Κέντρα». Το πρώτο μέρος (Εισαγωγή), περιλαμβάνει πέραν των γενικών στοιχείων, μία εκτενή αναφορά στη γέννηση της φιλοσοφίας, στους σοφιστές και στην σοφιστική, και στα κύρια σημεία του περιεχομένου.

Το δεύτερο μέρος (επί μέρους ενότητες 1-10) περιλαμβάνει τα επιλεγμένα αποσπάσματα, που διδάσκονται στη Γ' Λυκείου: Μετάφραση, σχολιασμός, ερμηνεία των βασικών σημείων, κρίσεις, συγκρίσεις, δίνουν στο μαθητή μία ολοκληρωμένη εικόνα των θεμάτων, που αντιμετωπίζει στη διδακτική πράξη.

Το τρίτο μέρος περιλαμβάνει επιλεγμένα βιβλιογραφικά αναγνώσματα επιφανών και διακεκριμένων Διαννουμένων με απόψεις για την Πολιτεία του Πλάτωνα και συγκεκριμένα για τις ενότητες που διδάσκονται στα Σχολεία.

Το τετάρτο μέρος περιέχει λεξιλογικά και σημασιολογικά στοιχεία, των οποίων η γνώση είναι απαραίτητη για την κατανόηση των κειμένων, καθώς και δείγματα κριτηρίων αξιολόγησης των μαθητών.

Αναλυτικώς:

Το Α' μέρος περιλαμβάνει την εισαγωγή στην Αρχαία Ελληνική Φιλοσοφία το ελληνικό θαύμα στην φιλοσοφία στους προσωκρατικούς φιλοσόφους, τους σοφιστές, τη σοφιστική και την Αττική Φιλοσοφία. Ακόμη, θίγονται οι διαφορές και ομοιότητες των σοφιστών και του Σωκράτη, η διδασκαλία και η μέθοδος του Σωκράτη, και τέλος, παρουσιάζεται η συγγραφή της Πολιτείας, η γένεση της πόλης, η δύναμη της πειθούς, τα χαρακτηριστικά των πολιτευμάτων και το περιεχόμενο της Πολιτείας κατά τον Πλάτωνα συνοπτικά.

Το Β' μέρος αρχίζει με την παρουσίαση των προσώπων του διαλόγου και την διάρθρωσή του. Ακολουθεί από το Β' βιβλίο της Πολιτείας η αναλυτική παρουσίαση των ενότητων, 8, 9, και 10, στις οποίες θίγονται οι απόψεις της εποχής για τη δικαιοσύνη. Ο μύθος του Γύγη δίνεται με τρόπο κατανοητό και παραστατικό, ώστε να κατανοήσουν οι Μαθητές, ότι, κι' αν ακόμη κανείς αποκτήσει την δύναμη τον βασιλιά Γύγη με την εύρεση του μαγικού δακτυλιδιού, αδικεί κατά συνείδηση. Συνήθως, όμως σε τέτοιες περιπτώσεις απόκτησης περισσού πλούτου και ο δίκαιος και ο άδικος ενεργούν όμοια.

Ακολουθεί η αλληγορία του σπηλαιού (ενότητες, 11, 12, 13) (αναφέρεται στο χρέος των πνευματικών ανθρώπων να μεταδώσουν τη γνώση στους απαιδευτούς που ζουν στο σκότος της άγνοιας).

Εν συνεχεία ακολουθούν ενότητες 14-15 μέσα από τις οποίες εμπερνάει η αισιόδοξη διαπίστωση, ότι η ψυχή είναι αθάνατη. Ο δίκαιος επιβραβεύεται μετά θάνατον, ο άδικος τιμωρείται (χαρακτηριστικό του παραδείγματος του τυράννου Αρδιαίου).

Οι ενότητες 1 έως και 10 έχουν την ίδια διάρθρωση: Μετάφραση του αρχαίου κειμένου, κεντρική ιδέα, κύρια σημεία, ερμηνευτικά σχόλια, πλούσια νοηματική και ιδεολογική ανάλυση και απαντήσεις στις ερωτήσεις του σχολικού βιβλίου.

Το τρίτο μέρος περιέχει την αναλυτική ερμηνευτική προσέγγιση της Πολιτείας του Πλάτωνα από τον W. JAEGER, τον κορυφαίο ελληνιστή και αρχηγό του λεγόμενου «Τρίτου Ανθρωπισμού». Επίσης, περιέχει αποσπάσματα σχετικά με τα θιγόμενα στα κείμενα θέματα όπως: περί ευθύνης, δικαίου, παιδείας, της πνευματικής ηγεσίας και του χρέους της. Η επιλογή των αποσπασμάτων έγινε για να εμπλουτίσουν οι Μαθητές τις γνώσεις τους, να έχουν και διαφορετικές θέσεις και απόψεις και να κρίνουν και να επιλέξουν.

Το τέταρτο μέρος αφορά το λεξιλόγιο και τις σημασίες των λέξεων με παράλληλες, συνώνυμες και αντίθετες λέξεις. Βασικός στόχος ο εμπλουτισμός του λεξιλογίου των νέων, που δυστυχώς είναι πολύ φτωχό σήμερα, και η στενότερη επαφή τους με τον αρχαίο ελληνικό λόγο.

Τα κριτήρια αξιολόγησης που ακολουθούν στοχεύουν στην εξοικείωση των μαθητών με το νέο σύστημα εξέτασης.

Το βιβλίο διακρίνεται για το πλούσιο υλικό του, την απλή και κατανοητή γλώσσα, το εύρος των στοιχείων του, περιλαμβανομένων και των λεξιλογικών, και την άριστη ερμηνεία και σχολιασμό των κειμένων.

Δεν υποκαθιστά ενδεχομένως το σχολικό εγχειρίδιο, αλλά το συμπληρώνει όμως και αποτελεί πολύτιμο βοήθημα για τους Μαθητές και ένα καλό βιβλίο για την βιβλιοθήκη των Καθηγητών και εν γένει Διδασκόντων.

Καθηγητής Κωνστ. ΓΕ. ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ